

Kunstroute

6

Floriade-kunst

Zoetermeer is een jonge stad met een oude dorpskern. In 1962 werd het oude 'boterdorp' in snel tempo uitgebreid met nieuwe wijken. Vanaf het begin van deze groei was er aandacht voor beeldende kunst in de stad. De gemeente Zoetermeer geeft al heel lang opdrachten aan professionele kunstenaars om bij bouwprojecten een kunstwerk te maken. Veel kunstwerken zijn dus speciaal ontworpen voor een plek én speciaal voor de mensen die de plek gebruiken.

Op dit moment staan er meer dan 180 unieke kunstwerken in de stad. Je kunt ze ontdekken met de verschillende kunstroutes. Elke route loopt door een ander stukje Zoetermeer. Voor wie met kinderen op pad gaat, staat er per kunstwerk een vraag die helpt om een gesprek over kunst op gang te brengen.

Meer informatie over kunstwerken in de stad vind je op www.zoetermeer.nl/kunst.

Fietsroute
3 km

Deze fietsroute voert je langs zeven kunstwerken vanaf de brug over de Florasingel door het Floriadepark, via het Ganzevoetpad door het groen van het voormalige Floriadeterrein naar stadsboerderij De Balijhoeve. Deze route sluit aan op kunstroute 5, Langs de kunst in Rokkeveen (fietsroute).

Start: Brug over de Florasingel bij de Woudlaan

Einde: Stadsboerderij De Balijhoeve

Deze kunstroute kan ook worden gewandeld. Sommige kunstwerken staan in het gras of in plantsoenen. Om die van dichtbij te kunnen bekijken, moet je er naartoe lopen. Eén kunstwerk bevindt zich op een dijk en is met een trap bereikbaar. Je kunt er ook zonder trap komen, maar dan moet je een omweg maken. Deze staat aangegeven in de route.

1 Erik Knippers ■ Folly C, B en A (1992)

Aan welk soort insect doen deze drie gebouwtjes je denken?

2 **Dennis Adams**
Arcadian Blind
(1992)

Het ziet er streng uit. Dit driehoekige paviljoentje dat de Amerikaanse kunstenaar Dennis Adams (1948) hier in het water heeft geplaatst. Op een bankje voor een van de groene wanden geniet je van het uitzicht over het water. Stap je door een van de drie smalle openingen naar binnen, dan ontdek je drie zwart-witfoto's van ruïnes van sociale woningbouwprojecten. Aan het begin van de Wereldtuinbouwtentoonstelling schotelde Adams ons een eigentijdse folly voor.

Hier verbergt het groen, dat verwijst naar het ideale landschap Arcadië uit de oudheid, het verval van maatschappelijke idealen in de naoorlogse woningbouw. Tegelijkertijd verwijst zijn 'Arcadian Blind' naar de citymarketing rond de Floriade. Sinds 1980 heeft Adams over de hele wereld kunstwerken buiten in steden geplaatst om zo historische, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in architectuur, fotografie, film en openbare ruimte te verbeelden.

N.B. De gemeente is van plan dit kunstwerk te laten restaureren.

? **Waarom zou de kunstenaar het groen aan de buitenkant hebben geplaatst en de foto's binnenin?**

➤ Ga terug naar het fietspad. Neem schuin tegenover de brug rechts het **Ganzevoetpad** en fiets langs de dijk. (Omweg zonder trap: neem hier het pad bovenop de dijk en volg het tot het einde). Als eindpunt staat er een enorme **NAP-peilschaal**. De grote waterdruppels en de meetlat op de betonnen pilaar verraden de functie. Water was een belangrijk thema bij de Floriade in 1992. Neem de trap aan de andere kant om boven op het dijkendeinde meer overzicht te krijgen over het park rond de Floraplas. Hier vind je een raadselachtig kunstwerk.

3 **Matt Mullican**
■ **zonder titel**
(1992)

Bovenop het uitzichtpunt tref je zeven flinke betonnen blokken aan met daarop diepzwarte stenen platen. Er zijn figuren in gezandstraald. Sommige zijn goed herkenbaar, zoals de plattegrond van de Floriade in het midden. Andere zijn mysterieuzer. Want wat wil zo'n vlak met lijnen en logo-achtige tekens nu eigenlijk zeggen? Is dat de plattegrond van een onbekende stad? Deze abstracte afbeeldingen maken deel uit van de wereldwijd bekende kosmologie van Matt Mullican (1951). Deze Amerikaanse kunstenaar is gefascineerd door de beeldtaal die hij in het dagelijks leven tegenkomt. Denk aan pictogrammen die ons op stations, in ziekenhuizen en bibliotheken de weg te wijzen. Of aan vlaggen of logo's van bedrijven.

Ze zeggen iets over hoe wij naar de werkelijkheid kijken en hoe we daar proberen grip op te krijgen. Mullicans kosmologie ontcijferen is onmogelijk. Maar zijn tekens en patronen zijn zo intrigerend dat je het wel blijft proberen.

? **Behalve de plattegrond van de Floriade is er nog een plaatje dat goed herkenbaar is. Wat zie je daar en waarom zou de kunstenaar deze tekeningen hier hebben toegevoegd?**

➤ (Omweg: neem het pad terug en fiets langs de dijk tot het eindpunt. Sla vóór de NAP-peilschaal linksaf het fietspad in). Loop met de fiets aan de hand het park in. Neem het eerste voetpad rechts. Dat loopt met een grote boog langs de rand van de grote cirkel in het ontwerp. Als de bocht weer terugbuigt naar het midden zie je rechts in het gras een smalle constructie staan.

4 **Marinus Boezem**
■ **Albero** (1992)

Lees het woord 'natuur' en je denkt onmiddellijk aan weelderige bossen of bloemenvelden, hoge bergen en uitgestrekte oceanen. Op de Wereldtuinbouw-tentoonstelling Floriade had de natuur een meer kunstmatige verschijningsvorm. Die tegenstelling vormde voor Marinus Boezem de basis voor het kunstwerk 'Albero' dat hij speciaal voor kunsttentoonstelling 'Allocaties' maakte. In een smalle kas plaatste hij vier naar boven toe uitlopende houten balken van verschillende hoogte in een vierkant bij elkaar. Boven op elke balk legde hij een ei. Daar waar normaal de boomkruin zou beginnen, creëerde de kunstenaar een soort nest. Het onderste deel van de balken beschilderde hij met een houtmotief. Natuur en cultuur lopen zo naadloos in elkaar over. Net zoals in Boezems wereldberoemde 'Groene Kathedraal' (1989) in de Flevopolder bij Almere. Daar plaatste hij, in plaats van stenen pilaren, populieren op de plattegrond van de kathedraal van Reims.

? **Waarom heeft de kunstenaar op de houten balken een houtnerfpatroon geschilderd? Je kunt toch ook gewoon het hout zien?**

➤ Vervolg het voetpad en neem het eerste pad rechts tot een rij poorten.

5 **Robert Verhaaf**
■ **15 Triomfbogen:**
een kale zege (2001)

Oorspronkelijk is dit kunstwerk gemaakt voor een beeldenroute in het Groene Hart. Met bijzondere kunstwerken wilde initiatiefnemer Hetty Arens de schoonheid van het polderlandschap rondom Zoeterwoude onder de aandacht brengen. Onder de titel 'Stilstaan bij het land van Wijk en Wouden' fietste je dwars door de Grote Polder langs 43 kunstwerken van kunstenaars uit de regio. Een van die werken was '15 triomfbogen: een kale zege'. Als entree van stad naar platteland en omgekeerd plaatste de Zoetermeerse kunstenaar Robert Verhaaf (overleden 2026) een reeks poorten in de polder vlakbij Hazerwoude-Dorp. Deze poorten doen denken aan de 'Arc de Triomphe' in Parijs. Na afloop van die expositie is dit kunstwerk door organisator Vereniging Terra Kunstprojecten aan de gemeente Zoetermeer geschonken en kwamen de triomfbogen in het park van de Floriade terecht. Daar staan ze sinds 2002 goed zichtbaar op een verhoging in het landschap. In twee groepen, iets uit elkaar.

? **Uit welk bijzonder materiaal zijn de hoofdvormen van deze poorten opgebouwd?**

➤ Loop door, bij T-splitsing links, op het centrale fietspad links en direct daarna rechtsaf. Loop door tot aan het eind links de **Mijmerplek**. Landschapsarchitect Joeri de Bekker ontwierp hier drie rijen rechtopstaande granieten zuilen. Deze terreininrichting bleef na afloop van de Floriade behouden. Terug naar de brug. Bij de oversteek zie je links een serie **eilandtreurwilgen** in de grote Floraplas. Zij maken denkbeeldig de cirkel in het ontwerp rond (zie plattegrond). Vanaf de brug heb je ook goed zicht op het kunstwerk op de rechteroever.

Aan de waterkant staan een paar reusachtige objecten die zich laten lezen als LOVE, liefde. Kunstenaar Paul Perry (1956) heeft de letters opgebouwd uit drie Canadese kano's plus daar-tussen afgietsels van vijf meter lange beenderen uit de onderkaak van een Gewone vinvis. De originele kaken zijn afkomstig van een vinvis die in 1911 aanspoelde op de Zeeuwse kust. Ook al ziet het kunstwerk er hip uit, het is een beetje een wrang beeld. Met kano's werd namelijk het leef-gebied van deze grootste zoogdiersoort in Canada begaanbaar voor stropers. En over de hele wereld werden dit soort walvispoorten geplaatst als jachttrofee en teken van triomf. Ook vroeger in ons land. De Britse Perry onderzoekt in zijn werk de relatie tussen mens en natuur. Regelmatig verwijst zijn kunst naar de vernietigende invloed van de mens op de natuur. Zo ook hier op de Floriade.

? Weet je een museum waar je ook botten/skeletten van walvissen kunt bekijken?

Zin om iets leuks te doen?

Dit is de plek.

➤ Het laatste kunstwerk van deze route bevindt zich na de brug links verscholen in het gras langs het voetpaadje.

Door alle strak in rijen geplante bomen dacht Ian Hamilton Finlay voor zijn kunstwerk voor de Floriade al snel aan mijlpalen. Dit zijn meestal langwerpige stenen objecten die deel uitmaken van het landschap en een weg of grens markeren. De 'milestones' die Finlay op de Floriade plaatste, zien er eerder uit als grafzerken. Zeker ook door de teksten die op een ouderwetse manier in de steen zijn uitgehouwen. Er staan alleen geen namen op, en ook geen wegaanduidingen. Wel dichtregels. Behalve beeldend kunstenaars was Finlay (1925-2006) ook dichter/schrijver én tuinman. Net als in zijn eigen tuin *Little Sparta* in Schotland plaatst hij hier woorden en dichtregels uitgehakt in steen als commentaar. En als plek van overdenking. Ontcijfer zijn romantische en filosofische dichtregels en laat je betoveren door de parallellen tussen woorden en natuur, tussen wandeling en levenspad.

Vertaling/toelichting teksten Milestones:

1. *A Milestone is poetical though it only tells the way*
 ➤ **Een mijlpaal is poëtisch, hoewel het alleen de weg vertelt**
2. *For the wayfarer the longest shadow*
 ➤ **voor de reiziger te voet de langste schaduw**
3. *Man a passerby*
 ➤ **De mens, een voorbijganger**

4. *Wild Flower, n. A wayside text*
 ➤ **Wilde bloem, een tekst langs de weg**
5. *Varenes Vincennes*
 ➤ **wegwijzer tussen de Franse stadjes Varennes en Vincennes**
6. *On the path of language there are wild flowers: consonants and vowels*
 ➤ **Op het pad van de taal zijn er wilde bloemen: medeklinkers en klinkers**

? Waarom denk je dat deze kunstenaar op zijn mijlpalen hier geen afstanden aangeeft?

➤ Terug op het fietspad, rijd nog een klein stukje rechtdoor en sla dan linksaf om via het fietspad vóór de huizen aan de **Florazoom** terug te rijden naar de brug tussen de **Florasingel** en de **Woudlaan**. Deze afrijden tot de dijk. Hier links het fietspad op. Rechtdoor bij **NAP-peilschaal**, daarna rechts het eindpunt: stadsboerderij De Balijhoeve.

1. De gebouwtjes lijken misschien wel het meeste op sprinkhanen.
2. Heel praktisch: groen groeit beter buiten. Maar ook: foto's van ingestorte gebouwen zijn niet erg leuk om naar te kijken. Daarom heeft de kunstenaar zijn boodschap in mooi groen verpakt.
3. Een steen met allemaal soorten plantjes. De Floriade was een tentoonstelling over tuinbouw en dat ging dus over bloemen en planten.
4. Zo krijgt dit materiaal extra aandacht.
5. De pijlers zijn op elkaar gestapeld kubussen en daartussen hangt boven in een halve cirkel als boog. Alle bouwblokken bestaan uit lucht in plaats van materiaal. Het lijntje van staal houdt ze als een tekening bij elkaar.
6. Naturalis in Leiden of het Natuurhistorisch Museum Rotterdam bijvoorbeeld.
7. Hij wil ons de schoonheid van de natuur laten zien. En dat we die schoonheid als mensen proberen te vangen in gedichten en kunst.